28.2.2022 Julkinen

Eduskunta
Liikenne- ja viestintävaliokunta

Viite: E 143/2021 vp

VR-Yhtymän kommentit valtioneuvoston selvitykseen ennakkovaikuttamisesta multimodaalisten digitaalisten liikkumispalveluiden edistämiseen EU:ssa

VR-Yhtymä Oy (VR) kiittää mahdollisuudesta lausua otsikkokentässä mainitussa asiassa ja lausuu siitä seuraavaa:

Yhteenveto

Suomi on ollut edelläkävijä liikennepalvelujen digitalisaation liittyvässä sääntelyssä. Suomessa on muusta Euroopasta poiketen toimiva kansallinen liikennepalvelulaki ja päällekkäistä sääntelyä niin kansallisella kuin EU-tasollakin tulisi välttää. Asiakassuhteisiin liittyvä data on yritysten olennainen kilpailukykytekijä ja innovaatioiden vauhdittaja, jonka vuoksi on tärkeää löytää oikea tasapaino yritysten liiketoimintaedellytysten säilyttämisen ja sääntelyn välillä. Digitaaliset liikkumismarkkinat muodostuvat nopealla syklillä kehittyvistä asiakkaita palvelevista innovaatioista ja kumppanuuksista, joiden syntymistä liian yksityiskohtainen ja laaja sääntely pahimmillaan vain hidastaisi. Sääntelyn tulisi keskittyä minimivaatimuksiin ja rakenteisiin sekä kohdella eri liikkumismuotoja ja liikkumispalveluntuottajia tasapuolisesti.

Multimodaalisten liikennepalvelujen osalta vältettävä liian yksityiskohtaista ja päällekkäistä sääntelyä

Multimodaaliset ja älykkäät liikkumispalvelut ovat osa keinovalikoimaa komission kestävän ja älykkään liikkuvuuden strategian toteuttamiseksi. Tukemalla multimodaalisten matkaketjujen syntymistä edistetään myös Fit for 55-paketissa asetettujen ilmastotavoitteiden saavuttamista. Painopiste tulisi olla ympäristöystävällisen joukkoliikenteen tukemisessa.

Tällä hetkellä EU-maat etenevät multimodaalisten liikkumispalvelujen yhdistämisessä eritahtisesti. Suomi kuuluu EU:n kärkimaihin digitalisaatiossa. Suomeen on jo syntynyt uudentyyppisiä palvelualustoja sekä palvelukonsepteja uusien liikkumismuotojen ympärille markkinaehtoisesti. Kuten Suomi kannassaan toteaa, tulisi uutta sääntelyä luotaessa välttää liian yksityiskohtaista ja samalla myös toimintaa rajoittavaa sääntelyä nopeasti kehittyvillä uusien liikkumispalvelujen markkinoilla.

Komissio pyrkii aloitteellaan luomaan yhteiset EU-tason toimintaperiaatteet ja parantamaan selkeyttä palveluntarjonnassa. VR korostaa tässä yhteydessä, että eri liikkumispalveluja tulee lisääntyvän sääntelyn puitteissa kohdella tasavertaisesti.

VR-Yhtymä Oy
Postiosoite
PL 488, 00101 Helsinki
Käyntiosoite
Radiokatu 3, 00240 Helsinki
P. 029 4343
etunimi.sukunimi@vr.fi
www.vr.fi
Y-tunnus 1003521-5

Rautatiesektorilla on jo voimassa runsaasti liikkumispalveluja koskevaa lainsäädäntöä (esimerkiksi laki liikenteen palveluista, MMTIS, ITS-direktiivi jne.), joka tulee ottaa huomioon uutta sääntelyä laadittaessa. Rautatieliikenteelle on myös laadittu omat yhteentoimivuutta edistävät tekniset eritelmät (YTE). YTE:jen puitteissa säädellään laajasti matkustaja- ja tavaraliikenteen telemaattisista järjestelmistä (TAP ja TAF YTE:t). Rautatieliikenteen teknistä yhteentoimivuutta edistävät YTE:t toteuttavat omalta osaltaan myös tavoitteita yleiskäyttöisyydestä ja skaalautuvuudesta.

Digitaalisten palvelujen sisällöllä sekä laajuudella tulee jatkossakin kyetä kilpailemaan markkinassa − sääntelyn tulee keskittyä minimivaatimuksiin

Saumattomia matka- ja kuljetusketjuja luodaan markkinaehtoisesti kumppanuuksien avulla. Sujuvia matkaketjuja ja digitaalisia matkustaja- ja logistiikkapalveluita kehitetään sopimusteitse eri toimijoiden yhteistyönä. VR näkee valtiolla roolin kaikkein vaikuttavimpien matkaketjujen kehittämishankkeiden tukijana. Hankkeet kuitenkin syntyvät markkinaehtoisesti kaupallisista lähtökohdista.

VR tekee jo tällä hetkellä laajasti matkaketjuyhteistyötä eri tahojen kanssa. Tarjoamme asiakkaille vaihtoehtoja arjen matkustamiseen joukkoliikenteessä; teemme lippuyhteistyötä pääkaupunkiseudulla HSL:n, Tampereella Nyssen sekä Kymenlaaksossa Kotkan ja Kouvolan kaupunkien kanssa. Pohjois-Suomessa matkaa voi jatkaa suoraan yöjunasta Lapin hiihtokohteiseen JunaBussi-lipulla pitkään jatkuneessa yhteistyössä Matkahuollon ja Lapin liikennöitsijöiden kanssa. Junamatkustajat saavat alennuksen pääkaupunkiseudulla esimerkiksi sähköisistä yhteiskäyttöautoista. Lisäksi VR:n junalipulla saa veloituksettoman liityntäpysäköinnin esimerkiksi osalla Vantaan juna-asemista.

Jatkossa tahtotilamme on syventää entisestään yhteistyötä erityisesti kaupunkiseutujen kanssa ja helpottaa niin paikallisliikennematkan kuin esimerkiksi taksimatkankin yhdistämistä junamatkaan.

Kuten Suomen kannassakin todetaan, sääntelyn tulee olla teknologianeutraalia. Lisäksi sääntelyn tulee kohdella eri liikkumismuotoja ja -palveluja tasapuolisesti sekä välttää liiallista yksityiskohtaisuutta. Suomen kannassa onkin tuotu erinomaisella tavalla esiin, että kaikkien toimijoiden toimintaedellytyksiä tulee kohdella markkinoilla tasavertaisesti toimijoiden eri roolit huomioiden ja että sääntelyn tulee edistää palveluiden kehittymistä markkinaehtoisesti.

Tiedon jakamisen suhteen VR toteaa, että Suomessa on jo voimassa EU-tasolla edistyksellinen velvollisuus jakaa liikkumispalvelua koskevat olennaiset tiedot liikennepalvelulain 154 §:n mukaisesti, eikä sääntelyä tule tältä osin enää lisätä:

”Liikennemuodosta riippumatta henkilöliikenteen liikkumispalveluiden tarjoajan on huolehdittava siitä, että liikkumispalvelua koskevat

olennaiset ajantasaiset tiedot ovat saatavissa tietojärjestelmään luodun yhteyden kautta koneluettavassa ja helposti muokattavassa vakiotietomuodossa vapaasti käytettäväksi (avoin rajapinta). Olennaiset tiedot sisältävät ainakin reitti-, pysäkki-, aikataulu-, hinta- ja saatavuustiedot sekä esteettömyystiedot.”

Digitaalisen identiteetin osalta VR pitää esitettyä toimintamallia haasteellisena ja vaikeana toteuttaa käytännössä muun muassa henkilötietosuojan ja matkustajien oikeuksien kannalta. Myös käytännön hyödyt esitetystä toimintamallista jäävät vähäisiksi. Asiakastiedot ovat myös olennainen osa yritysten liiketoimintaa sekä omaisuutta.

Komissio tavoittelee aloitteessaan viitekehyksen asettamista kaupallisille sopimuksille, etenkin palveluiden jälleenmyynnin ja matkan jatkamista koskevien sopimusten osalta. VR pitää ongelmallisena tilannetta, jossa lainsäädännöllisin keinoin rajoitetaan kaupallisten sopimusten solmimista ja lisensointia. Kilpailun kannalta on tärkeää, että vältetään yksityiskohtaisia kannanottoja datan käyttöön liittyen. Sen sijaan tulisi pyrkiä sopimaan minimirakenteesta ja periaatteista. Lähtökohtana tulee olla markkinaehtoinen toiminta, jolloin pystytään vastaamaan nopeasti asiakkaiden tarpeisiin ilman jäykistävää lainsäädäntökehikkoa. Liikkumispalvelujen markkinat kehittyvät ja uusia liikkumismuotoja sekä alustapalveluita on viime vuosina syntynyt kiihtyvällä tahdilla. Lainsäädäntöä ei pystytä uudistamaan nykyisen kehitysvauhdin mukaisesti.

VR suhtautuu varauksellisesti ehdotuksiin, joilla säädellään jälleenmyyntiin liittyviä sopimusehtoja. VR näkee normaalien liiketoiminnallisten periaatteiden näkökulmasta ongelmalliseksi ehdotuksen kaikkien lipputyyppien avaamisesta jälleenmyyntiin. Tällä hetkellä laki liikenteen palveluista velvoittaa liikennetoimijat jakamaan perusmuotoista lippua koskevat tiedot. Kyseisen velvoitteen laajentaminen koskemaan kaikkia lipputyyppejä voisi käytännössä vaikuttaa liikennöitsijöiden palvelukonseptien innovointiin ja tuotekehitykseen, mikä voisi rajoittaa asiakkaiden käytössä olevaa lippuvalikoimaa sekä eri hintaluokkia.

Asiakassuhteisiin liittyvä data on yritysten olennainen kilpailukykytekijä ja innovaatioiden vauhdittaja ja siksi on tärkeää löytää oikea tasapaino yritysten liiketoimintaedellytysten säilyttämisen, kaupallisten kumppanuuksien syntymisen ja sääntelyn välillä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että pidättäydytään aivan välttämättömimmässä sääntelyssä, joka osaltaan vauhdittaa innovaatioita ja kohtelee kaikkia eri liikennepalvelutoimijoita yhdenvertaisesti. Kaupallisten kumppanuuksien eri osapuolilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa, millä ehdoilla palvelua tarjotaan ja sääntelyn tulee keskittyä minimivaatimuksiin ja rakenteisiin.

Komissio pitää haastavana tilanteita, joissa palvelujen tarjoajat eivät välttämättä ole halukkaita sisällyttämään palveluihinsa tietyn toisen toimijan tarjoamia liikkumispalveluita. Tässä yhteydessä on VR:n näkemyksen mukaan tärkeää, ettei markkinaosapuolille synny mahdollisuutta vaikuttaa

toisen digitaalisen myyntikanavan tai liikkumispalvelun palvelutarjoamaan *yksipuolisesti.* Tulisi pyrkiä mieluummin monipuoliseen palvelutarjoamaan, jossa digitaalisten palvelujen sisällöllä sekä laajuudella kyetään kilpailemaan markkinassa. Markkinamekanismi itsessään pitää huolen, että kuluttajat valitsevat ne palvelut, jotka parhaiten vastaavat tarvetta.

Yritykset kehittävät toimintaansa markkinaehtoisesti ja asiakkaiden tarpeisiin vastaten. Sama periaate koskee myös datan hyödyntämistä. Datan omistajuus on keskeisessä asemassa nykyajan digitalisoituvassa maailmassa ja osa yritysten kilpailukykytekijöitä.

Datan omistajuus on olennainen osa yritysten kilpailukykyä

Komissio ehdottaa käyttöliittymää ratkaisuksi tasapuoliseksi ja syrjimättömäksi pääsyksi multimodaalisiin palveluihin. Tässä yhteydessä tulisi kyetä määrittelemään tietyt vaatimukset osapuolten yhteistyölle eli minimiedellytykset, jotka toimijoiden tulisi täyttää kyetäkseen toimimaan osana palveluverkkoa. VR pitäisi parempana nykyistä liikennepalvelulakia vastaavaa ratkaisua.

Komissio on esittänyt, että tulisi varmistaa mahdollisuus saada liikennesuunnittelun kannalta kriittistä dataa multimodaalisia palveluja tarjoavalta toimijalta. VR haluaa tässä yhteydessä kiinnittää huomiota liikennesuunnitteluun liittyvän datan monimuotoisuuteen. Kaikki data ei välttämättä ole sen kaltaista, että sitä voitaisiin jakaa vapaasti. Tässä yhteydessä tulisi määritellä, mitä liikennesuunnittelulla tarkoitetaan, sekä toisaalta, mitä jää määritelmän ulkopuolelle. Lisäksi tulisi varmistaa, että liikennesuunnitteluun liittyvä data on suojattua ja että siihen ei ole muilla kuin asianomaisilla osapuolilla vapaata pääsyä. Tässäkin yhteydessä tulisi varmistaa oikeus omaan dataan ja sen käyttöön.

VR pitää erittäin ongelmallisena puuttumista datan saatavuuteen sekä erityisesti kaupallisesti sensitiivisen tiedon omistajuuteen. Tässä yhteydessä tulisi huomioida yrityssalaisuuden ja kaupallisen luottamuksen piiriin kuuluvat tiedot, jotka ovat osa normaalia yritystoimintaa. Multimodaalisten liikkumispalvelujen kehitys on jo lähtenyt liikkeelle, minkä vuoksi on vaikea nähdä perusteluita näin voimakkaalle interventiolle kesken markkinoiden kehitysvaiheen.

Datan käytön ja jakamisen osalta VR haluaa kiinnittää huomiota EU-tasolta tulevaan lainsäädäntöön, jota on viime vuosina annettu runsaasti sekä yleisesti liikennesektorin että myös raideliikenteen osalta. Olemassa oleva kansallinen ja EU-tason lainsäädäntö luovat toimivat puitteet tiedon avaamiselle ja sen hyödyntämiselle. Toimijat ovat perustaneet IT-järjestelmiensä pitkäjänteisen kehityksen olemassa olevalle lainsäädännölle. Sääntely määrää ei tulisi nykyisestä enää lisätä.

VR-Yhtymä Oy

Postiosoite
PL 488, 00101 Helsinki

Käyntiosoite
Radiokatu 3, 00240 Helsinki

P. 029 4343

etunimi.sukunimi@vr.fi
www.vr.fi

Y-tunnus 1003521-5

Muut huomiot

Komissio esittää, että häiriötilanteissa matkan jatkamiseen liittyvät sopimukset tulisi avata. VR ei tunnista tästä matkustajille tulevia hyötyjä, päinvastoin. Käytännössä häiriötilanteissa pyritään esimerkiksi korvaavat kuljetukset järjestämään mahdollisimman nopeasti ja joustavasti tapauskohtaisesti. Mikäli häiriötilanteiden hoitoa ryhdyttäisiin säätelemään esitetyn kaltaisesti, merkitsisi se käytännössä asiakkaille pidempiä viiveitä ja alentunutta palvelun laatua.

Komissio pitää ongelmallisena, että multimodaaliset palvelut eivät tällä hetkellä anna riittävästi tietoa eri liikkumistapojen kestävyydestä. Matkan päästövaikutuksiin liittyen VR on tuomassa asiakkaille mahdollisuutta seurata junamatkustamisen tuottamia ilmastohyötyjä.

VR-Yhtymä Oy

Jonna Juslin
johtaja, yhteiskuntasuhteet ja kansainväliset asiat

VR-Yhtymä Oy

Postiosoite
PL 488, 00101 Helsinki

Käyntiosoite
Radiokatu 3, 00240 Helsinki

P. 029 4343

etunimi.sukunimi@vr.fi
www.vr.fi

Y-tunnus 1003521-5